

OPINIE

Oldambtster erfgoed verdient toekomstplan

Het Oldambt: gouden graanvelden, statige boerderijen en prachtige wolkenluchten. Maar het erfgoed staat onder grote druk. Een andere kijk op herbestemming is nodig.

ANNE GROENENDIJK
MARK SEKUR
FRED DEN HARING

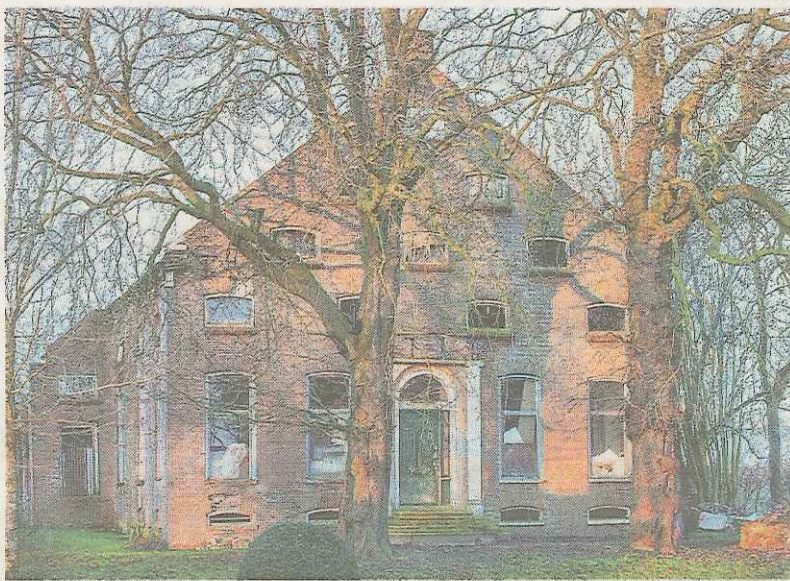
De gouden tijden van de ooit zo rijke Graanrepubliek in het Oldambt zijn nog goed zichtbaar als je het gebied doorkruist. Vruchtbare landbouwgronden, indrukwekkende slingeruinen en statige herenboerderijen sieren het landschap. De twee laatstgenoemde zijn in de jaren 70 van de vorige eeuw veelal met een erfgoedstatus bekroond.

Dit Oldambtster erfgoed staat echter onder grote druk. Meer dan elders in Nederland heeft schaalvergroting er hier voor gezorgd dat boerenbedrijven zijn gestopt. De agrarische grond van deze bedrijven wordt veelal door agrariërs uit de nabije omgeving overgenomen en de gebouwen worden aan hun lot overgelaten, met leegstand en verval als gevolg. Een traditionele herbestemming als agrarisch bedrijf, woning of recreatieve functie is vaak niet meer mogelijk.

De cijfers zijn veelzeggend: in 2014 was in het Oldambt ongeveer 40 procent van de karakteristieke boerderijen matig tot slecht onderhouden, stond 15 procent leeg en ongeveer 10 procent verkeerde in een vervallen staat. Dat terwijl de Oldambtster boerderij een breed draagvlak heeft in het gebied, getuige ook de website www.deoldambtsterboerderij.nl. Daarvoor verzamelden vrijwilligers alle gegevens van circa 225 boerderijen. De familiegeschiedenis, historische bouwgegevens, bijzonderheden en foto's van ieder pand laten de grote inspanningen zien van vele vrijwilligers.

Een deel van de vrijgekomen karakteristieke boerderijen werd herbestemd tot bed and breakfast, woonhuis met werkruimte of caravanstalling. Het andere deel is, onder andere bij gebrek aan een nieuwe functie, daadkracht, geld, regelgeving en factoren zoals krimp vaak als rotte kies achtergebleven, met verdere verloedering in het vooruitzicht. Voor een enkele boerderij die verscholen en achteraf gelegen is, is het wellicht niet zo'n groot probleem, maar in zijn algemeenheid kan gesteld worden dat de verloedering van negatieve invloed is op de leefbaarheid. Zo daalt de waarde van omliggende panden en het imago van de regio. Een krot op een beeldbepalende locatie, zoals een entree van een dorp, verzorgt nu niet echt een hartelijk en warm welkom voor haar bezoekers.

De situatie in het Oldambt is een voorbeeld van dat het anders moet. Restauratie, met het accent op beeldherstel of conservering, is niet

Voormalige boerderij van de familie Tijdens in Drieborg. FOTO ARCHIEF PETER WASSING

Ook een ruïne kan betekenis krijgen als erfgoed

altijd meer het enig juiste instrument om erfgoed een tweede leven te geven. Anne Groenendijk onderzocht in opdracht van Atelier Plek welke andere vormen van herontwikkeling denkbaar zijn buiten totale sloop en traditionele herbestemming. Zij kwam tot een aantal scenario's:

1. Volledige sloop met informatievoorziening over de geschiedenis van de plek.
2. Het stimuleren van compleet verval met informatievoorziening.
3. Het behouden van een markant onderdeel van de voormalige boerderij dat verwijst naar het verleden.
4. Het begeleiden van het verval zodat er een iconische ruïne ontstaat.
5. Het toevoegen van nieuwe elementen aan de ruïne waarmee het object deels een nieuwe bestemming krijgt.
6. Het op kunstzinnige wijze verwijzen naar het verleden door het plaatsen van een object dat teruggrijpt op het verleden.

Door de verkrotte boerderijen te ontwikkelen als een object voor toeristische doeleinden kan een meerwaarde voor de regio op het gebied van toerisme en ecologie ontstaan, zo constateert ook de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in een recente studie in het Groningse aardbevingsgebied: „Als er niets anders dan sloop opzit, dan is wellicht het

omvormen tot een ruïne een mogelijkheid. Zodat er toch nog een stukje geschiedenis bewaard blijft voor Groningen.”

‘Ruïnevorming’ is uiteraard niet het streven. Maar wanneer een ruïne het verhaal van het gebruik uit het verleden kan vertellen en ook ruimtelijk een interessante plek oplevert, dan kan een ruïne ook een betekenis krijgen als erfgoed. Dit kan bijvoorbeeld volgens het concept van de ecoruïne, waarbij het vervallen object in combinatie met de juiste beplanting wordt omgevormd naar een ecologisch, toeristisch interessante plek.

Een aanvullend floranplan bij deze alternatieven werd in een eerder onderzoek ontworpen door ecologisch adviesbureau FaunaX. Dit doelgerichte beplantingsplan met insecten aantrekkende struiken, planten en nestmateriaal geeft dit alternatief een stevige plaats in de bevordering van de ecologische diversiteit in de ruime omgeving. De huidige verontwaardigende terugloop van insectensoorten zou in het netwerk van de alternatieve ruïnes een andere functie kunnen laten ontstaan: die van het behoud van de biodiversiteit.

De schaalgrootte en impact van het probleem van leegstaande en vervallen boerderijen vragen om een gemeentelijk en of provinciaal meerjarig ontwikkelingsplan voor deze speciale groep vervallen boerderijen zonder haalbare herbestemming. Alleen op deze manier kan er gewerkt worden aan een nieuw hoofdstuk van het steeds verder vervallend Oldambtster erfgoed.

Anne Groenendijk uit Zuidhorn en Mark Sekuur uit Eelde-Paterwolde zijn verbonden aan Atelier Plek, Fred den Haring uit Aduard aan Stapprojecten.